

De grootste frustratie van de kerk is nu, is dat de menselijke geest haar als onderdrukker van werkelijke kennis herkent. De grootste frustratie van het materialisme is nu, dat de mens haar als de wetenschap van het fysiek dode herkent.

“Handelen is gemakkelijker dan het vrije denken.” Dat is wat Goethe al omschreef. En dat merken we ook bij de bestudering van Steiners boek *Filosofie der Vrijheid*.

Jeremy Naydler, een filosoof uit Oxford en auteur van *Shamanic Wisdom in the Pyramid Texts - The Mystical Tradition of Ancient Egypt*, zegt in een interview bij het maken van de film *The Challenge of Rudolf Steiner* het volgende over het denken:

“Tijdens mijn studie Filosofie in Oxford, en van het reductionisme van Bertrand Russell en David Hume en alle overige reductionisten kreeg ik het gevoel dat er geen echte filosofie bestond. Toen ik het werk van Steiner ontdekte, beleefde ik dat als een godsge-schenk, omdat ik merkte dat hier over het denken werd gesproken, maar dan op zo'n volkomen andere manier dan die abstracte verintellectualiseerde manier, zoals dat op de universiteit gebruikelijk is. Het betekende voor mij dat ik mijn weg gevonden had die ik als filosoof kon gaan, en ik ontdekte toen wat het denken werkelijk inhield. Ik vond in Steiners *Filosofie der Vrijheid* hoe het denken als een activiteit kan worden geïntensiveerd, waardoor het als een soort dialoog werkzaam is met de wereld van de geest.”

Interviewer: “Klinkt dat niet wat vreemd, wereld van de geest?”

Naydler: “Ja, het mag dan wel gek klinken, maar het is de realiteit. Maar het is natuurlijk een soort van innerlijke dialoog met die gedachtewereld, en de vraag hierbij is natuurlijk, wat is de bron van ons denken? Waar komen onze gedachtes vandaan? Het is werkelijk een levende vraag, die iedereen die denkt zichzelf ook zou moeten stellen.”

Interviewer: “De meeste mensen zullen zeggen dat onze gedachtes door onze hersenen worden geproduceerd.”

Naydler: “Nou ja, (en hij lacht even) maar ik denk dat het wat anders ligt. Natuurlijk is het denken afhankelijk van onze hersenen, en als u mij onthoofdt, kan ik niet meer denken, maar dat bewijst nog niet dat de bron van ons denken van biochemische aard is. Door Steiner kwam ik op het idee om te kijken in de geschiedenis van het bewustzijn.

Ik was en ben nog steeds erg geïnteresseerd in het moment van het ontstaan van de filosofie in het oude Griekenland. Het is trouwens slechts in een paar honderd jaar, dat het filosoferen in Griekenland is ontstaan en zich ontwikkeld heeft. Daarvoor bestond er geen filosofie. In die vroege periodes ervoer leefden mensen sterker en dieper met hun bewustzijn in hun gevoelswereld dan in hun denkwereld.

Je kunt dat goed merken als je bijvoorbeeld Homerus leest, je ziet dan dat daar diepe emoties een veel grotere rol spelen en dat het eigenlijk een vorm van gepassioneerd zijn is, waardoor het gedrag wordt bepaald. Het is met de geboorte van de filosofie, dat er een nieuw soort bewustzijn bij de mens tot ontwikkeling komt, wat dan meer het hoofd als centrum heeft, dan voorheen de gevoelswereld, die in de gevoelsorganen zetelde, het hart en de longen (adem).

Die ‘pre-filosofische cultuur’ was een cultuur die ook meer door zang, muziek en poëtische invloeden werd bepaald. We kunnen ons dat nu nauwelijks voorstellen, maar het was een zangcultuur en de poëten werden geacht representanten en bewaarders van wijsheid te zijn, die dan in schoonheid werd uitgedrukt. Toen de filosofen die rol van bewaarders en behoeders van wijsheid opeisten, betekende dat een enorme verandering, en het was alsof de aloude opvattingen werden verbrijzeld op dat moment in de tijd.” (Jeremy Naydler)

Naydler haalt het Steiners boek aan *Die Rätsel der Philosophie*, waar Steiner uitvoeriger over deze periode spreekt. Steiner:

“In deze pre-filosofische tijd leefde de mens trouwens niet alleen